

**337. Szombathely, Belső lapos alma
(KÖH 68165)
(Vas megye) Ró**

2011. október 12–26. között megelőző feltárást folytattunk Szombathely belterületének határán, a 86–87-es sz. elkerülőút és a Zanati út körforgalmi kereszteződésétől DK-re, egy majdani ALDI áruház területén (Bálványkő utca, hrsz.: 15245). A feltárási helyszínén a Bogáca-értől Ny-ra kb. 450 m-re, egy szabad szemmel már csak alig észlelhető, É–D irányú dombhát húzódik. Az áruház területének nagy részét 2008-ban Farkas Csilla már feltárta, akkor 7500 m²-en egy villagazdasághoz tartozó 85 régészeti objektum került elő.⁸⁷

Téglalap alakú szelvényünk a 2008. évi feltárási IV. szelvényéhez É-ről csatlakozott. A 732 m²-nyi területen 28 régészeti objektumot tártunk fel. Az intenzív mezőgazdasági művelés következtében a településszerkezet ma már nehezen rekonstruálható. A vékony, kb. 25 cm vastag humuszréteg alatt jelentkező objektumok átlagos mélysége 10 – 20 cm volt. A sekélyebb jelenségeket pedig a szántás a feltárási idejére már nyom nélkül eltüntethette.

Az előkerült objektumok egyik csoportját a 3 ÉK–DNY irányú, egymáshoz közel futó, nagyjából párhuzamos és egy rájuk merőleges, valószínűleg vízelvezető árok alkotta.

Az árkok mellett 22 cölöplyuk is előkerült, a szelvény teljes területén elszórva, közöttük felismerhető rendszer nem látszott. Nyilvánvalóan több jelenséghez tartozhattak, erre utalt a betöltésükben megmutatózó különbség is. Néhány habarcsos törmelékkel, mások faszenes-paticsos vagy egyszerű agyagos humusszal töltődtek fel.

A fentiekén kívül még 2 igen sekély, amorf gödör került elő, melyek a mellettük futó árkokhoz kapcsolódtak. Az árkok és a gödrök között szuperpozíció nem látszott, egyszerre töltődhetek fel. Utóbbiakból származott a feltáráson előkerült leletanyag döntő többsége. A leletek zömét a kerámia és az állatsont adta, ami mellett néhány őrlőkötőredék és egy bronz trombitafibula került elő.

A leletanyagot tartalmazó jelenségek mindegyike a római korszakba tartozott. A kerámiaanyag és a fibula alapján a lelőhely a Kr. u. 2. században lehetett használatban. A lelőhely centruma a szelvényünkől D-re, a Savaria–Bassiana út közelében helyezkedhet el.

MLADONICZKI RÉKA – HORNOK PÉTER

**338. Szombathely, Dolgozók útja
(KÖH 68105)
(Vas megye) R, B, Ró**

Szombathely ÉNy-i részén, a Dolgozók útja K-i oldalán végeztünk megelőző feltárást 2010.⁸⁸ és 2011-ben. A két ásatási szezonban összesen 1733 m²-nyi területen találtunk régészeti jelenségeket (a teljes humuszolt felszín 2375 m²). A kutatott terület K felé enyhén emelkedik. Az objektumok a feltárt rész

ÉNy-i, É-i felén sűrűsödtek. A humuszolt felszín alapján a település K-i határát egy patak jelölte ki; medrének nyomai tisztán kivehetők voltak a felszínen.

A feltárt emléktárgyak legnagyobb része a késő rézkor elejére, a bolerázi kultúra időszakára keltezhető. Egyértelmű lakóépületként azonosítható nyomokat nem találtunk, de három, egymás közvetlen szomszédságában lévő objektum, méretük és anyaguk miatt is annak tartható. A kelteztést erősíti, egyszerűsége lehetséges kulturális irányultságot mutatja az az égett belsejű edény, melynek eddigi legközelebbi párhuzamai Nitriansky Hrádok lelőhelyéről kerültek elő, és melyet füstölőnek határoztunk meg.

A rézkori telepjelenségektől messzebb, teljes izoláltságban egy nagyon sötét, humuszos betöltésű objektum került elő. Az alja felé erősen szűkülő, meredek falú, mély beásás felső harmadából őskori oldaltöredékek darabjai kerültek elő. Legalsó harmadánál négyszögletes bemélyedés futott körbe az objektum oldalfalában. Ebből a jelenségből kerültek elő a kora bronzkor végi, középső bronzkor eleji Gáta-Wieselburg-kultúra jellegzetes edényei.

A lelőhely DNY-i és Ny-i oldalán talált római út és az azt kísérő árok képviseli a feltárási legkésőbbi emléktárgyat. Az út alapozása agyagba döngölt kavics, míg a felszíne változatos méretű (a diónyi nagyságútól az ökölnyi darabokig) kövekből döngölt. Az út felszínén keréknyomokat azonosítottunk (a vélhetően összetartozó párok egymástól mért távolsága 140 cm körül mozgott ± 4–8 cm). Az út ÉNy–DK irányú (308°), átépítésére, felújításra utaló nyomokat nem találtunk.

Az úttal párhuzamosan, ÉÉK-re futó, V keresztmetszetű árkot tártunk föl, melynek alját megásásakor, vagy a későbbi tisztítási munkálatok során vízszintesre alakították. Az árok betöltéséből jellegtelen római kori kerámiát gyűjtöttünk. A római kori út és útárok a centuriációs rendszer rácsvonalán húzódó, a felosztást képező egyenes mentén haladt.

A lelőhely É és Ny felé folytatódik, ahol vélhetően az őskori objektumok nagyobb sűrűséggel jelentkeznek, a római út folytatása pedig ÉNy–DK irányokban egyenes vonalban várható.

KISS PÉTER – MRENKA ATTILA

**339. Szombathely, Járdányi Paulovics István
romkert
(KÖH 22816)
(Vas megye) Ró**

2011. szeptember 5-én Szombathely belvárosában azt tapasztaltuk, hogy a kollégium Ny-i zárófala mellett mindenféle tervek és engedélyek nélkül egy kb. 8,5 m hosszú, 60 cm széles és 1 m mély árkot ástak, és ezáltal megrongálták a kiemelten fontos régészeti lelőhelyet. Az illegális munkát azonnal leállítottuk, és szeptember 12–13-án az így előkerült régészeti jelenségeket feltártuk és dokumentáltuk.

Az árok közvetlenül a kollégium épületének Ny-i zárófala mellett húzódik. É-i határa az egykori romkert raktárába vezető betonlépcső. Az itt található beton alapozás miatt a megrongált régészeti jelenségekre csak a D-i és a Ny-i metszettelből lehetett következtetni. Az árok É-i kétharmadában É felé lejtő, különböző, római törmelék rétegek látszódtak a met-

87 RKM 2009, 356–357.

88 RKM 2010, 370.

szetfalban. Belőlük mind a meddön, mind pedig metszetfaltisztítás közben, jobbára római építési törmelék (kisebb-nagyobb csatári kövek, *tegulat*öredékek és habarcsdarabok) kerültek elő néhány római házikéremia-töredék kíséretében. Az árok D-i végében ennél jóval fontosabb régészeti jelenséget találtunk: egy K – Ny irányú, vályogból épített, D-i oldalán csak vakolt, É-i oldalán 4 cm vastagságú többszínű falfestménnyel borított falat. A fal K-i végét a kollégium bővítésekor már elpusztították. É-i oldalán 20×40 cm-es foltban *terrazzopadló* jelentkezett. Töle É-ra, részben felette is, barnássárga színű, habarcsdarabokkal kevert vályogomladék található.

A D-i metszetfal alapján, a mai járószint alatt 10 cm-rel, 12 cm vastag *terrazzopadló* került elő. Minden bizonnyal a 4. századi helytartó palota előcsarnokának járószintje lehet ez. A *terrazzopadló* gondosan alá van alapozva *opus spicatum* technikával épült csatári kő alapozással. A metszetfal aljának K-i felében barlangszerű üreg jelentkezett, amely esetleg a helytartópalota-előcsarnok padlófűtésének helye lehetett.

A minimális leletanyag kis mennyiségű római házikéremia-töredék, a vályogfal környékén pedig néhány falfestménytöredék.

KISS PÉTER – MLADONICZKI RÉKA – NYERGES ANITA

340. Szombathely, Belváros, Kossuth Lajos utca 11. (KÖH 67951)

(Vas megye) Ró, Kk, Kú

2011. április 1. és május 12. között megelőző feltárást folytattunk Szombathely belvárosának D-i részén, a 6337 hrsz.-ú ingatlanon. A feltárás a telek szűkössege és alappincézettsege miatt egy hosszúkas, téglalap alakú kutatóárokban valósult meg, amely jobbára lefedte a tervezett beruházás által érintett felületet. Összesen 92,11 m²-en kutattunk. A szelvény É-i és K-i határait újkori pincefalak képezték.

Szinte a szelvény teljes területén a 60 cm-es modern kori törmelékplanírozás alatt, 90–130 cm közötti vastagságban kevert, római, törmelékes feltöltés jelentkezett. A jelenkori felszíntől kb. 180 – 190 cm mélységben jelentkeztek az első zárt, római rétegek. Kivételt képez ez alól a 90 cm mélyen előkerült középkori–kora újkori gödör és a szelvény É-i vége, amelyet erősen bolygattak az újkori pincék.

A szelvény D-i felében egy épületbelső tártunk fel. Az árkunk hosszában egy ÉNy–DK irányú, 60 cm széles, csatári kőből épített római fal került elő 15,1 m hosszan. Minden bizonnyal az épület központi tartófalja lehetett, mert mindkét oldalról, rá merőlegesen (ÉK–DNy irányú) falak csatlakoztak hozzá. Ezek alapján négy helyiséget tudtunk elkülöníteni, melyek teljes nagysága nem ismert. Azt azonban megállapíthattuk, hogy mindegyik szobához két periódusú járószint tartozott. Míg a korábbi járószintet egy vékony, meszes, barnássárga, finomszemés sóderral alapozott padló képezte, addig a későbbi megújítás egy masszív, kisebb-nagyobb csatári kövekből álló alapozással ellátott, vastagabb, lekent meszes *terrazzopadló* jelentett. Ezen szelvényrészben szintén megtalálhatjuk egy későbbi (késő római?) átépítés falait is (részben a korábbi fal alapját felhasználva), de járószinteket ezekhez már nem tudtunk megfogni. Ugyanis ezek jelentkezési szintje magasabban

volt a zárt római rétegek jelentkezési szintjénél.

Szelvényünk középső részén – annak K-i felében – került elő egy kicsiny tüzelőcsatornával és kör alakú (d=140 cm) égetőtérrel rendelkező kerámiaégető kemence. Teljesen ép állapotban maradt fenn, még az égetőtér felmenő fala is 60 cm magasságban. Miután a beruházás részben érintette a kemencét, így elbontásával lehetőség nyílt további szerkezeti és építéstechnikai jellegzetességek megfigyelésére.

A szelvény É-i felében a kora római korhoz tartozó falak és *terrazzopadló* került elő. Az ÉK–DNy irányú falakat *opus spicatum* alapozástechnikával, csatári kőből építették. Felmenő szerkezeteik a korai időszakra jellemző *Fachwerk*-szerű technikával készültek, amelynek nyomait jól megőrizték az egykori fagerendák helyeit jelző kivakolt, téglalap alakú lyukak a falak tetején.

Kutatóárkunk É-i vége az újkor által erősen bolygatott volt. Az előbb említett falak között egészen a barnássárga altalajig újkori pincefal és annak beásása bolygatta meg a római rétegeket. Sajnálatos módon ez a bolygatás minden információt megsemmisített a késő római kút felett. Ugyanis, a kút D-i körívét felhasználták az újkori pince falához. A csatári kőből és téglából épített 72–78 cm-es belső átmérőjű kút a késő római korban építették és használták. Erre utalnak a beásásából és a kút aljából előkerült késő római kisbronzok, késő római mázas és besimított kerámia-töredékek. Miután a kút kútként már nem funkcionált, állatmaradványokkal töltötték fel.

Külön említést érdemelnek az alapításkori időszakhoz köthető faperiódus emlékei, amelyek jobbára a szelvényünk középső és D-i felében kerültek elő. Több, eltérő korú gerenda-alapárkot sikerült dokumentálnunk. A kutatóárok méretei folytán azonban ezekből épületszerkezetre következtetni nem lehet. Ez alól kivételt képez az a 3 vagy 4 négyzet alakú gerendaoszlop helyét jelző lyuk, amelyek egy ÉNy–DK irányú vonalon helyezkednek el, közel ugyanazon távolságban, néhány fokkal eltérően a későbbi kőből épült fal irányától.

Ha komplett épületeket nem is sikerült azonosítanunk, azonban az előkerült falakból és gerenda-alapárkokból egyértelműen meghatározható, hogy tájolásuk megegyezik a D-i külváros (a D-i városfal és a Borostyánkő-út) tájolásával.

Az ásatás során előkerült leletek zömét a kerámiaanyag tölti ki. Az általános római házi kerámia mellett szép számban kerültek elő *terra sigillata* töredékek, észak-itáliai vékony falú csészék töredékei, szinte teljesen ép mécsesek, egy amforatöredék, késő római mázas kerámia és besimított kerámia-töredékek. A kerámialeletek mellett a szisztematikus fémkeresőzésnek köszönhetően említésre méltó fémtárgyakat, érmekeket, fibulákat is eredményezett a feltárás. Megemlítendő még az a késő római kútból előkerült *tegulat*öredék, amelynek felületén egy bekarcolt játéktábla látható.

2011. június 16–20. között régészeti megfigyelést folytattunk azon alaptesteknél, ahol munkavédelmi okok miatt tavasszal nem végezhetünk régészeti feltárást. Nagyrészt a Kossuth u. 13 sz. alatti épület K-i fala mellé tervezett alaptestek és a 11. sz. utcafronti alaptestek munkáit kísértük figyelemmel.

Az utcafronti alaptesteknél az É-i felükben egy K–Ny irányú újkori téglafal jelentkezett kb. 250 cm mélységig. Alatta kevert, fekete római feltöltés egészen a kimarkolt alaptestek